

بررسی پایان نامه های دانشجویان فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی قزوین

دکتر سعید آصف زاده (۱) - زهرا کلاتری (۲)

خلاصه:

این مطالعه با هدف توصیف وضعیت تدوین پایان نامه های دانشجویان فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی قزوین تا پایان سال ۱۳۷۶ انجام شد. بدین منظور ۲۴۴ پایان نامه شامل ۲۰۹ مورد پزشکی، ۲۸ مورد دندانپزشکی و ۷ مورد دوره تخصصی مورد بازبینی قرار گرفت و داده ها در چک لیستی حاوی ۳۸ متغیر جمع آوری شد.

یافته های بررسی نشان می دهد که ۲۴۱ پایان نامه به راهنمایی اساتید بالینی و ۳ پایان نامه به راهنمایی اساتید علوم پایه تدوین شده اند. ۲۵٪ پایان نامه به بخش اطفال، ۱۷/۶٪ به بخش داخلی، ۱۱/۵٪ به بخش جراحی و بقیه به سایر بخش ها اختصاص دارد. ۱۵/۶٪ پایان نامه ها گرد آوری مطلب، ۷۹/۹٪ مطالعه توصیفی، ۱۱/۲٪ تحلیلی و ۰/۸٪ تجربی بوده اند.

به لحاظ قالب روی جلد و صفحه پردازی، ۲۱/۷٪ موارد اصول لازم را رعایت نکرده اند. به لحاظ تدوین مطالب شامل اصول مرجع نویسی نوشتن چکیده، بیان مساله، اهداف، بررسی متون، روش کار، نتایج، بحث و نتیجه گیری، اکثر پایان نامه ها دارای اشکالات اساسی هستند. بیشترین ضعف پایان نامه ها در تدوین بیان مساله، بررسی متون و مرجع نویسی و توضیح روش مطالعه است.

کلیدواژه ها: پایان نامه های دانشگاهی / دانشجویان پزشکی / دانشگاه علوم پزشکی قزوین

مقدمه:

شامل نیروی انسانی متخصص و ماهر در زمینه های مختلف و همچنین اختراع و اکتشاف و نوآوری علمی و گسترش دامنه علم و دانش است (۱). در این راستا یک تحقیق در صورتی مفید خواهد شد که از نتایج آن بهره برداری شود و برای تحقق این امر می بایست ارتباطی دو جانبه و موثر بین پژوهشگر و استفاده کننده از نتایج تحقیق به وجود آید (۲). نگارش پایان نامه بویژه پایان نامه پژوهشی فرصت مناسبی

یکی از پرارزش ترین منابعی که جامعه برای پیشرفت و توسعه در اختیار دارد دانشگاه است، دانشگاه به محلی اطلاق می گردد که براساس دیدی سیستماتیک وارده های آن شامل سرمایه ساختمان، تجهیزات، برنامه، امکانات، نیروی انسانی و نهایتاً "نوجوانانی به نام دانشجو می باشد. فراگرد دانشگاه شامل آموزش، پژوهش، خدمت، انتقال میراث فرهنگی، علمی و فنی است، صادره های دانشگاه نیز

۱- استادیار گروه بهداشت و پزشکی اجتماعی - دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قزوین

۲- مربی مدیریت بهداشت

از ویژگی های پایان نامه این است که زیر نظر استادان راهنما و مشاور تکمیل و به پایان می رسد در واقع می توان گفت که این کار یک کار جمعی و گروهی است. یک پایان نامه خوب پایان نامه ای است که در تهیه آن به همه ظرایف و نکات ریز و درشت عنایت شده باشد (۷)، فهرست مندرجات یک پایان نامه ویا رساله ویا به عبارتی مراحل نگارش پایان نامه بر اساس اصول روش تحقیق درسیستم های بهداشت شامل مقدمه و بیان مسأله، بررسی متون، طراحی تحقیق، یافته ها، خاتمه و کاربردها می باشد.

از ویژگی های دیگر یک پایان نامه خوب تهیه چکیده برای آن است. این امر کمی به گسترش اطلاعات در زمینه پایان نامه ها و رساله ها است. چکیده می بایستی حداکثر ۳۰۰ کلمه ترجیحا " در یک صفحه، گزیده ای از بیان مسأله و اهمیت موضوع، هدف از اجراء، روش کار، نتایج حاصله و پیشنهادات را بیان نماید (۴). از نکات قابل توجه در نگارش پایان نامه رعایت قواعد و اسلوب نگارش است (۷). لذا بررسی وضعیت پایان نامه های نگارش یافته در دانشگاهها می تواند راهگشای تدوین برنامه های مناسب جهت بهبود کیفی و کمی گردد.

باتوجه به اهمیت پایان نامه بعنوان عصاره و چکیده فعالیت های آموزشی دانشجو و اینکه می تواند به عنوان یک واحد مهم تحقیق پیشرفته مطرح باشد و همچنین می تواند دانشجو را دست کم در یک جنبه از موضوع حرفه ای یا آکادمیک ماهر سازد، این مطالعه با هدف توصیف وضعیت تدوین پایان نامه های دانشجویان فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی قزوین از آغاز تا پایان سال ۱۳۷۶ انجام گرفت تا نقاط قوت و ضعف آنها مورد ارزیابی قرار گیرد.

مواد و روشها:

در این مطالعه توصیفی پایان نامه های تدوین یافته موجود در مخزن کتابخانه مرکزی دانشگاه از آغاز تا پایان سال ۱۳۷۶ (۲۴۴ مورد) بررسی شده و توسط چک لیست (۳۸ متغیر) داده های مربوط به هرپایان نامه جمع آوری گردید.

است تا دانشجویان بتوانند در طول دوران تحصیلات پزشکی به گونه ای بامسائل پژوهش و چگونگی انجام یک تحقیق آشنا شوند (۳). به عبارت دیگر پایان نامه آخرین بخش دوره دکترای عمومی و تخصص گروه پزشکی است که طی آن دانشجو و دستیار موظف است در یکی از زمینه های رشته تحصیلی خویش به انجام کار تحقیقی بپردازد و نتایج آن را به صورت پایان نامه ای مطابق مفاد آئین نامه ارائه نماید (۴). حجم پایان نامه یا پروژه تحقیقاتی معمولا " بین ۱۰ تا ۱۵ هزار کلمه است که توسط آن توانایی علمی، پژوهشی و سطح مطالعاتی دانشجو مورد ارزیابی قرار می گیرد (برایان و گرانت ۱۹۹۷). برای دانشجویانی که درجه تحصیلی خود را با تحقیق دریافت می کنند در سطح درجه M.Ph.D / حدود / ۴۰۰۰۰ کلمه و در سطح Ph.D / حدود / ۱۰۰۰۰۰ کلمه در نظر گرفته شده است (کتابچه راهنمای دانشگاههای انگلیس) (۸).

طی یک مقاله دیگر که در سال ۱۹۹۵ منتشر شد اغلب دانشجویان پزشکی و اساتید آنها، پژوهش، خواه در زمینه پایه یا بالینی را درآماده سازی دانشجو برای طبابت، مفید و ارزشمند دانستند (۹). در پژوهشی که در دانشگاه علوم پزشکی گیلان انجام پذیرفته است، تعداد ۲۶۷ پایان نامه که طی ۵ سال نگارش یافته و در کتابخانه دانشگاه موجود بودند مورد بررسی قرار گرفتند و ۱۵/۵ درصد در رده عالی، حدود ۳۰ درصد در رده خوب، ۳۴/۸ درصد متوسط و ۲۰ درصد در رده بد طبقه بندی شدند و به لحاظ کیفیت نگارش حدود ۶۳ درصد کیفیتی کمتر از متوسط داشتند و در مورد نگارش منابع بیش از نیمی از پایان نامه ها کیفیت بد دارا بودند (۵). در ایران، بخصوص در رشته پزشکی نگارش پایان نامه از درجه اهمیت بالا برخوردار نیست و سبک نوشتن پایان نامه های مختلف دانشگاههای کسان نبوده و معمولا " از نگارش صحیح برخوردار نمی باشد. این موضوع مورد توجه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی واقع شده و در سال ۱۳۷۷ بخشنامه ها و دستورالعمل نحوه ارائه و دفاع پایان نامه و نیز حمایت مالی توسط معاونت پژوهشی ارسال شده است.

به لحاظ بخش های آموزشی، به ترتیب اطفال (۲۵ درصد)، داخلی (۱۷/۶ درصد) و جراحی (۱۱/۵ درصد)، دندانپزشکی (۱۱/۵ درصد) بیشترین پایان نامه ها را به خود اختصاص داده اند (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی پایان نامه ها برحسب بخش های آموزشی (تخصص

استاد راهنما)

نام بخش	تعداد	درصد	تعداد استاد یار و اولادترشاغل در بخش ها در سال ۱۳۷۶
اطفال	۶۱	۲۵	۱۰
داخلی	۴۳	۱۷/۶	۴
جراحی عمومی	۲۷	۱۱/۱	۵
عفونی	۲۲	۹	۲
اعصاب و روان	۲۱	۸/۶	۳
زنان	۱۴	۵/۷	۶
قلب	۱۰	۴	۴
ارولوژی	۷	۲/۸	۳
پوست	۳	۱/۳	۲
علوم پایه	۳	۱/۳	۱۲
رادیولوژی	۲	۰/۸	۳
چشم	۱	۰/۴	۷
گوش و حلق و بینی	۱	۰/۴	۵
ارتوپدی	۱	۰/۴	۵
دندانپزشکی	۲۸	۱۱/۵	۲۰
جمع	۲۴۴	۱۰۰	۹۱

و نیز تعداد پایان نامه ها برحسب اساتید راهنما از حداکثر ۲۰ پایان نامه به ازای یک استاد تا ۱ پایان نامه متغیر می باشد. فقط ۶۱ استاد راهنما تا زمان بررسی راهنمایی پایان نامه ها را برعهده داشته اند و هریک به طور میانگین ۴ پایان نامه را هدایت کرده اند.

به لحاظ نوع پایان نامه وضعیت بدین ترتیب است که با ۱ مورد ترجمه، ۳۸ مورد گردآوری مطالب و ۱۹۹ مورد تحقیقی بوده اند.

توزیع پایان نامه های تحقیقی به لحاظ روش پژوهش بدین قرار است: ۱۹۵ مورد (۷۹/۹ درصد) توصیفی، ۳ مورد (۱/۲ درصد) تحلیلی و ۲ مورد (۰/۸ درصد) تجربی بوده اند. توضیح اینکه ۱۶۱ مورد از پایان نامه های توصیفی (۸۲/۵ درصد) با استفاده از مدارک موجود در بایگانی بیمارستان ها نگارش یافته اند.

به لحاظ صفحه آرایی، پایان نامه ها از الگوی یکسانی تبعیت

ضوابط نگارش پایان نامه با استفاده از کتاب های مرجع اصول روش پژوهش و کتاب ها و مقالات مربوط به تدوین و نگارش پایان نامه صورت گرفت. جهت حفظ پایایی بین دو نفر مجریان ارزیابی هماهنگی لازم صورت گرفت و در موارد مورد شک و تردید با اتفاق نظر تصمیم گیری بعمل آمد.

نتایج:

در مجموع ۲۴۴ پایان نامه موجود در کتابخانه دانشگاه که از سال ۱۳۷۱ (اولین دوره دانش آموختگان طب) تا پایان ۱۳۷۶ نگارش یافته اند، مورد بررسی قرار گرفت (جدول شماره ۱). ۲۰۹ مورد (۸۵/۷ درصد) پایان نامه دوره پزشکی، ۲۸ مورد (۱۱/۵ درصد) دندانپزشکی و ۷ مورد (۲/۹ درصد) دوره تخصصی پزشکی بودند.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی پایان نامه های بررسی شده به تفکیک سال نگارش

سال تحصیلی	تعداد	درصد
۱۳۷۱	۲۱	۸/۶
۱۳۷۲	۳۷	۱۵/۲
۱۳۷۳	۶۶	۲۷
۱۳۷۴	۳۳	۱۳/۵
۱۳۷۵	۷۳	۲۹/۹
۱۳۷۶	۱۲	۴/۹
بدون تاریخ	۲	
جمع	۲۴۴	۱۰۰

تعداد نویسندگان پایان نامه ها از ۱ تا ۹ نفر متغیر بوده و میانگین آن ۲/۱۴ نفر می باشد.

۲۴۱ پایان نامه به راهنمایی اساتید علوم بالینی و ۳ پایان نامه به راهنمایی اساتید علوم پایه نگارش یافته است.

۱۵۱ پایان نامه دارای استاد مشاور بالینی، ۱۱ پایان نامه دارای استاد مشاور علوم پایه و ۸۲ پایان نامه فاقد استاد مشاور بوده اند.

بندی فصل مشخصی در این مورد بوده و اصولاً جامعه مطالعه، روش نمونه گیری، توجیه حجم نمونه، روش های اجرای کار، روش های اندازه گیری متغیرها و... در آنها نامعلوم است. در ۱۶۶ مورد (۶۸ درصد) نگارش این بخش را رعایت کرده اند. فقط ۳۷ پایان نامه (۱۵/۲ درصد) پرسشنامه پژوهش خود را ضمیمه کرده اند و در ۲۰۷ مورد (۸۴/۸ درصد) پرسشنامه یا چک لیست جمع آوری داده ها مشخص نمی باشد و نیز هیچگونه توضیحی در مورد پرسشنامه و یا پرسش های آن داده نشده است. در ۱۸۵ پایان نامه (۷۵/۸ درصد) به ملاحظات اخلاقی پژوهش اصلاً اشاره ای نشده است و در ۵۹ مورد (۲۴/۲ درصد) ملاحظات اخلاقی پژوهش بیان شده است.

بخش یافته ها یا نتایج پژوهش که معمولاً در پایان نامه ها فصل چهارم را به خود اختصاص می دهد، در ۲۸ درصد پایان نامه های مورد بررسی به صورت روشن و واضح تدوین نشده و ۷۲ درصد به نحو قابل قبول ارائه شده است به عبارت دیگر این قسمت در ۶۸ مورد (۲۸ درصد) توأم با فصول دیگر و ناقص ارائه شده است. توضیح اینکه ۸۵ درصد پایان نامه ها مملو از جداول و نمودارهای تکراری است، در حالی که توضیحات کتبی (انشایی) ناقصی ارائه شده اند.

اکثر جداول و نمودارها دارای عنوان ناقص یا غلط هستند و یا طراحی جداول، متغیرهای معرفی شده، ستون درصد، جمع اطلاعات مناسب ارائه نمی دهند و اکثر نمودارها تکرار کننده اطلاعات جداول هستند.

فصل پنجم پایان نامه ها که باید به بحث و نتیجه گیری و پیشنهادها اختصاص یابد در ۱۰۵ پایان نامه (۴۳ درصد) رعایت نشده و فاقد این بخش می باشند و ۱۳۹ مورد (۵۷ درصد) دارای بحث و نتیجه گیری هستند و در مورد پیشنهادها باید اشاره نمود که ۱۶۰ مورد (۶۵/۶ درصد) بطور کلی این قسمت را دارا نبوده و ۸۴ مورد (۳۴/۴ درصد) پیشنهاد ارائه نمودند. البته باید یادآور شد که تدوین بحث و نتیجه گیری در اکثر پایان نامه ها

نمی کنند و در جنس و رنگ روی جلد، حروف روی جلد، محل قرار گرفتن عنوان پایان نامه، نام استاد راهنما، نام استاد مشاور، نام نگارنده تاریخ نگارش، ترتیب قرار گرفتن صفحات داخل پایان نامه به لحاظ مقدمه، سپاسگزاری (سپاسنامه)، فهرست مطالب، اندازه حروف متن، اندازه فواصل و تعداد سطرها، رعایت فاصله از حواشی و غیره، گوناگونی بسیار مشاهده می شود. در ۵۳ مورد (۲۱/۷ درصد) اصول اولیه صفحه آرایی رعایت نشده، در ۱۵۰ مورد (۶۱/۵ درصد) تقریباً رعایت شده و در ۴۱ مورد (۱۶/۸ درصد) رعایت شده است.

به لحاظ اصول نوشتن کد مرجع در متن، ۲۲۳ مورد (۹۱/۴ درصد) دارای نقص عمده بوده و رعایت نکرده اند و فقط ۲۱ مورد (۸/۶ درصد) آنها مرجع داشته اند و به همین ترتیب در ۴۹ مورد (۲۰/۱ درصد) اصول مرجع نویسی رعایت نشده، در ۸۸ مورد (۳۶/۱ درصد) تقریباً رعایت شده و در ۱۰۷ مورد (۴۳/۹ درصد) این اصول رعایت نشده است.

فهرست مطالب در ۲۱ مورد (۸/۶ درصد) وجود ندارد، در ۱۸ مورد (۷/۴ درصد) به صورت ناقص وجود دارد و ۲۰۵ مورد (۸۴ درصد) دارای فهرست مناسب هستند.

۱۱۰ پایان نامه (۴۵/۱ درصد) فاقد چکیده و ۱۳۴ مورد (۵۴/۹ درصد) دارای چکیده یا خلاصه هستند.

۱۱۳ پایان نامه (۴۶/۳ درصد) فاقد مقدمه و بیان مسأله مناسب بوده و ۱۳۱ مورد (۵۳/۷ درصد) دارای مقدمه بوده اند. همچنین ۲۹ مورد (۱۱/۹ درصد) فاقد چهارچوب نظری و ۲۱۴ مورد (۸۸/۱ درصد) دارای چهارچوب نظری می باشند. همچنین ۱۵۰ مورد (۶۱/۵ درصد) فاقد بررسی متون، ۳۷ مورد (۱۵/۲ درصد) دارای بررسی متون ناقص و ۵۷ مورد (۲۳/۴ درصد) دارای بررسی متون نسبتاً قابل قبول بودند. ۹۷ پایان نامه فاقد اهداف، سؤالات یا فرضیات مشخص و معلوم می باشد (۳۹/۷ درصد) و ۱۴۷ مورد دارای اهداف و سؤالات یا فرضیات هستند (۶۰/۳ درصد).

در مورد مواد و روش ها، ۷۸ مورد (۳۲ درصد) فاقد تقسیم

استاد، قابلیت اجرایی ساده، یا بعضاً "میزان با نفوذ بودن اساتید راهنما (مسئولیت در پست های اجرایی) داشته است. از سوی دیگر برخی از اساتید که راهنمایی های متعددی در پایان نامه ها داشته اند متأسفانه خود فاقد طرح پژوهشی مصوب و یا مقاله تحقیقی در مجلات معتبر داخلی یا خارجی هستند. به هر حال عدم مشارکت حدود ۱/۳ اساتید یاران در راهنمایی پایان نامه ها به منزله عدم استفاده از منابع اطلاعاتی علمی بالقوه در دانشگاه است که می باید انگیزه ایشان به هر شکل تقویت شود که البته احتساب واحد برای راهنمایی و مشاوره پایان نامه ها در سال تحصیلی جدید (۷۷-۱۳۷۶) در آینده می تواند عامل تقویت کننده مشارکت بیشتر اساتید در هدایت پایان نامه ها باشد ولی به هر حال در برخی از بخش ها از جمله رادیولوژی، چشم، گوش و حلق و بینی، ارتوپدی، فقط ۱ یا ۲ مورد پایان نامه هدایت شده است که جای سؤال دارد. در یافته های دانشگاه گیلان گروه های پاتولوژی و گوش و حلق و بینی بین ۴ تا ۱۰ پایان نامه را راهنمایی کرده اند و گروه چشم و پزشکی اجتماعی هیچ فعالیتی در این مورد نداشته اند.

در مورد هدایت پایان نامه توسط اساتید گروه علوم پایه باید متذکر شد که تعداد مشاوره ها توسط اساتید علوم پایه نسبتاً قابل توجه است ولی به دلایل علایق دانشجویان پزشکی به مسائل بالینی و تماس مداوم ایشان در بخش های بالینی با اساتید احتمال تقویت تمایل دانشجویان را به مسائل بالینی بیشتر نموده است. به هر حال در یکی دو سال گذشته حدود توجه دانشجویان نیز به مسائل غیر بیمارستانی جلب شده است که این امر می بایست در آموزش های پزشکی جامعه نگر و در کارورزی های جامعه نگر تقویت شود و مشارکت گروه های بالینی با گروه های علوم پایه در ارائه طرح های پژوهشی و هدایت پایان نامه باعث غنی تر شدن موضوع تحقیق و تقویت بنیه علمی پژوهشی در هر دو گروه خواهد شد.

یافته های پژوهشی در مورد پایان نامه های دانشگاه علوم پزشکی گیلان نشان می دهد که فقط دو مورد توسط گروه

به صورت ناقص و یا ناکافی ارائه شده است و ضوابط نگارش این قسمت رعایت نشده است.

در مجموع، تنظیم پایان نامه ها با رعایت ترتیب و توالی معمول در نگارش گزارش پژوهش و پایان نامه صورت نگرفته است. ترتیب فصول در ۱۹۰ مورد (۷۸ درصد) رعایت نشده، در ۱۶ مورد (۶/۶ درصد) تقریباً رعایت گردیده و در ۳۸ مورد (۱۵/۶ درصد) رعایت شده است. البته باید متذکر شد که پایان نامه هایی که پس از سال ۱۳۷۳ ارائه شده اند (۵۰ درصد) از وضعیت مناسب تری به لحاظ روش تنظیم و نگارش پایان نامه، تدوین یافته اند.

بحث، نتیجه گیری:

یافته های این پژوهش نشان می دهد که اکثر پایان نامه ها از یک الگوی یکسان در تدوین پیروی نمی کنند. روی جلد، توالی و ترتیب مطالب، حروف تایپ، صفحه پردازی، مأخذ نویسی و روش تهیه جداول و نمودارها به صورت متنوع وجود دارد و بر حسب سلیقه و اطلاعات اساتید راهنما و مشاور و نگارنده پایان نامه متفاوت می باشد. همچنین از لحاظ محتوا اکثر پایان نامه ها از غنای روش شناسی تحقیق برخوردار نیستند (یافته های دانشگاه علوم پزشکی گیلان نیز مؤید این مطلب است و بیش از ۵۰ درصد از پایان نامه ها در رده بد و متوسط طبقه بندی شده اند). لازم به یادآوری است که پس از جلسه دفاعیه نظارت کافی یا به عبارت دیگر کنترل لازم مراحل تایپ و صفحه پردازی و صحافی اعمال نمی گردد و پایان نامه جلد شده مورد بازبینی نهایی قرار نمی گیرد و دانشجویان اصلاحیه های توصیه شده در جلسه دفاع را معمولاً اعمال نمی کنند.

تعداد اساتید راهنمای تکراری بیانگر آن است که دانشجویان تمایل دارند به تعداد محدودی از اساتید برای گرفتن پایان نامه به دلایل مختلف مراجعه کنند (این موضوع در پژوهش مشابه دانشگاه گیلان بررسی نشده است)، این دلایل بستگی به عواملی از جمله اطلاعات پژوهشی، علاقمندی و میزان مشارکت اساتید به راهنمایی، تخصص

مطالعات مشابه با محدودیت بسیار زیاد مواجه بودند و لذا امکان مقایسه استنادی وجود (بجز یک مورد) نداشت همچنین پایان نامه های موجود در مخزن کتابخانه در محدوده ۱۳۷۱ تا پایان ۱۳۷۶ مورد بررسی قرار گرفت ولی به لحاظ کیفیت تحقیق (اعتبار نتایج) ارزشیابی انجام نشد زیرا مستلزم پژوهشی دیگر با صرف وقت بسیار است و در اهداف آن تحقیق قرار نداشت. البته باید توجه داشت که تهیه پایان نامه (رساله) یا پروژه تحقیقاتی توسط دانشجویان و یا دستیاران یکی از روش های مهم ارزیابی آموزشی است. بوسیله آن سطح معلومات، مهارت های پژوهشی، سطح مطالعاتی و استفاده از منابع تحقیقاتی و مجلات علمی توسط دانشجو، مورد ارزیابی قرار می گیرد ولی پایایی (Reliability) ارزیابی یا به عبارت دیگر نمرات ارزیابی که بوسیله اساتید مختلف داده می شود تحت تاثیر علایق و نظرات ایشان قرار دارد و معمولاً به هنگام ارزیابی و نمره دهی، معیار یکسان بر مبنای مراحل مختلف تحقیق وجود ندارد (این موضوع نه تنها در دانشگاه علوم پزشکی قزوین بلکه تقریباً در تمامی دانشگاه‌های دانشگاہ‌های اروپایی وجود دارد) و نیز به لحاظ اعتبار (Validity) نیز امکان عدم رعایت مسائل و جنبه های مختلف اخلاق در پژوهش وجود دارد (۸).

به هر حال پیشنهاد می شود:

- کارگاه های روش پژوهش برای آموزش اعضای هیئت علمی و دانشجویان و دستیاران برگزار شود.
- موضوع پایان نامه ها در راستای اولویت های پژوهشی باشد.
- دانشجویان پزشکی در ابتدای سال پنجم و دستیاران در آغاز سال دوم موضوع پایان نامه خود را اخذ نمایند.
- پایان نامه های برتر در هر سال برگزیده (توسط شورای پژوهشی دانشگاه) و اساتید راهنما- مشاور و دانشجو تشویق گردند.
- چهارچوب واحدی برای تهیه و تنظیم پایان نامه فراهم آید.

علوم پایه (پاتولوژی) راهنمایی شده است و این در دانشگاه قزوین ۳ مورد بوده است.

فراوانی پایان نامه ها به ترتیب در گروه اطفال، داخلی، جراحی عمومی و عفونی بیشترین است در حالی که در مورد دانشگاه گیلان به ترتیب جراحی عمومی، اطفال، قلب و داخلی است که البته این موضوع بیشتر به فعالیت اساتید برای راهنمایی دانشجویان و وسعت و ساده تر بودن تحقیق می تواند باشد.

قابل توجه اینکه پایان نامه هایی که در سال های ۱۳۷۵ و ۱۳۷۶ و نیز پایان نامه های تدوین شده توسط اساتید دانشکده دندانپزشکی از اشکالات پژوهشی کمتری برخوردارند که البته توجه دانشکده های ذیربط و نیز آشنایی بیشتر اساتید به روش تحقیق عامل مهمی می باشد. همچنین گامهایی که از سوی معاونت پژوهشی وزارت متبوع در اختصاص بودجه ای محدود برای پایان نامه های مصوبه شورای پژوهشی دانشگاه و تهیه دستورالعمل اجرایی انجام پایان نامه های دانشجویان گروه پزشکی ارسال نموده است - اگر چه دارای اشکالاتی است از جمله اینکه فرصت زمانی کافی برای دانشجویان پزشکی و دستیاران همانند دانشجویان کارشناسی ارشد Ph.D قائل نشده است - می تواند عامل کنترل و بهبود کیفیت پایان نامه باشد.

مسئله دیگر پایان نامه های دستیاران تخصصی است که اگر چه در این بررسی فقط ۷ مورد مطالعه شد ولی باید اذعان داشت که ۴ مورد از ۷ مورد پایان نامه مذکور به لحاظ روش نگارش و پژوهش به مراتب ضعیف تر از پایان نامه های انترنی ارائه شده اند که می تواند دلایلی از جمله بی اثر بودن پایان نامه در سرنوشت شغلی دستیاران، مشکلات امتحانات ورود و پس از فراغت از تحصیل دستیاران، انجام طرح در مناطق محروم، اختصاص نداشتن فرصت و مدت کافی برای نگارش پایان نامه، و به هر صورت نبود انگیزه لازم برای درگیر شدن در پروژه های پژوهشی به عنوان پایان نامه باشد.

در نگارش پژوهش حاضر محققان در بدست آوردن

منابع:

- ۱- آریان پور، الف ح: پژوهش، تهران انتشارات امیرکبیر، ۱۳۵۸، ص ۶۳.
- ۲- آصف زاده، سعید: آموزش پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۶.
- ۳- بقایی، رحیم، [همکاران]: آئین نامه اجرایی پایان نامه های پزشکی. ارومیه: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، ۱۳۷۵.
- ۴- دلاور، علی: روش های تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی. تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۷۲، صص: ۹-۴۳۸.
- ۵- پوررمضان، مهرداد، ذاکر نقیبی، سیدعلی: بررسی رعایت اصول نگارش علمی پایان نامه های تحقیقاتی دانشجویان پزشکی. پایان نامه دانشگاه علوم پزشکی گیلان، ۱۳۷۷.
- ۶- سیف، علی اکبر: روش تهیه پژوهشنامه، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۵.
- ۷- فدایی عراقی، غلامرضا: تحلیلی بر روش های تهیه پایان نامه های دوره کارشناسی ارشد و دکتری. فصلنامه پژوهشی و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۱۳۷۴، شماره ۹، صص ۷۶-۱۱۰.
- 8- Postgraduate Prospectus. Brimingham: Brimingham University, 1997.
- 9- Cursiofen, C. attunbos, A., Should All Medical students Do Research During Their Studies ? Med- Educ. 1995: 29, 224.
- 10- Jolly, Brian; Grant, Janet; The Good Assessment Guide; Joint Center for education in Medicine, London, 1997. PP91-3.

Evaluation of the Dissertation of Graduates from Qazvin University Ghazvin University of Medical Sciences

Saeed Asefzadeh, Ph.D

Zahra Kalantari, M.S

ABSTRACT:

Background: Qazvin University of Medical Sciences produces about 60 general practitioners, 40 general dentists and 20 specialists each year and the students will be graduated by presenting their theses. The objective of this study was to evaluate the theses of all graduates from 1993-1998.

244 theses were reviewed by the writers and the data were collected in checklists.

Of 244 theses, 209 were written by interns, 28 by deristry students and 13 by the vesidents. 241 dissertations were supervised by clinical supervisors and the rest by professors pf basic sciences. The frequency distribution of the subjects were 25% pediatrics, 17.6% internal medicine , 11.5% surgery.

On the aspect of research design, 15.6% were desk studies or review articles, 79.9% descriptive , 11.2% analytic observational and only 0.8% experimenal .when considering Considering the manner of making -up and presentation ,much irregularities were found. 21.87 / had failed in writing abstracts, problem definitions, objectives, literature review results and discussion. The most frequent weaknesses were on literature review, material and methods and references.

It is concluded that all supervisors and students should attend research methodology workshops before selecting a research topic.

Keywords: Dissertations, Academic \Gazvin University of Medical
Sciences \Students, Medical